

Valtiovarainministeriö

PL 28

00023 VALTIONEUVOSTO

VIITE: Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö kuntarakennelakiluonnoksesta

PYHÄNNÄN KUNNAN LAUSUNTO KUNTARAKENNELAKILUONNOKSESTA

Yleistä

Pyhännän kunta katsoo, että kuntauudistuksen tavoitteena tulee olla koko maan alueella kuntatalouden vahvistaminen, yhdenvertaisten peruspalvelujen saavutettavuuden turvaaminen sekä kunnallisen itsehallinnon ja asukkaiden vaikutusmahdollisuuksien edistäminen.

Kuntauudistus koostuu monesta eri tekijästä. Kuntien kannalta keskeisintä ovat sosiaali- ja terveystalouden uudistamistyö, kuntien tehtävien määrittely sekä kuntalain ja valtiosuusjärjestelmän uudistaminen. Näiden kaikkien keskeiset linjaukset täytyy olla selvillä kuntauudistusta vietäessä eteenpäin.

Nyt esitetty kuntarakennelakiluonnos on rajoittamassa kuntien uudistamistyötä. Hallintomallin ehdoilla etenevä uudistustyö vie kunnilta pois käytöstä mahdollisuuksia etsiä laajalle alueelle parhaiten soveltuvia uudistamisvälineitä. Näin ollen kuntarakennelaki on esitettyssä muodossa toimimaton ja tarpeeton.

Pyhännän kunta on antanut lausuntonsa kuntarakennelakiluonnoksesta muiden Pohjois-Pohjanmaan kuntien tavoin 19.3.2012 pidetyssä maakunnallisessa tilaisuudessa Oulussa. Nyt käsittelyssä oleva kuntarakennelakiluonnos perustuu suurelta osin jo silloin esillä olleisiin periaatteisiin ja näin ollen Pyhännän kunta pitää edelleen voimassa myös sen, mitä silloin on lausunut.

1. Selvitysvelvollisuudesta, selvityspäätteistä (ml. poikkeuspäätteet) ja selvitysvelvollisuuden sisällöstä

Kuntarakennelakiluonnokseen sisältyvän selvitysvelvollisuuden tavoitteena on saada kaikki kunnat mukaan kuntajakoselvityksiin. Tämä johtaa monessa tapauksessa tuloksettomiin pakkoselvityksiin. Nykyinen kuntajakolaki antaa jo mahdollisuuden käynnistää kuntaliitosselvitys siihen osallistuvien kuntien niin päätäessä ja näin ollen selvitysvelvollisuus on esitettyssä muodossa tarpeeton. Mikäli selvitysvelvollisuutta

halutaan käyttää, tulisi selvitystyön kohdistua kuntajaon muutoksen ohella tasavertaisesti myös kuntien välisen yhteistyön lisäämiseen.

Kuntarakennelakiluonnokseen sisältyvät selvitysvelvollisuuden monet kriteerit ovat keinotekoisia ja toimimattomia. Asukasluku ei ole missään tutkimuksessa osoittautunut tekijäksi, jolla voitaisiin mitata kunnan taloudellisen toiminnan ja palvelutuotannon tehokkuutta. Asukaslukukriteeri on perusteeton ja kohutuuton syrjäisillä, harvaan asutuilla seuduilla, samoin kuin ikäluokan kokovaatimus, vähintään n. 50 lasta. Laadukkaan perusopetuksen järjestäminen vaatii ennen kaikkea riittäviä resursseja eikä suurta oppilasmäärää. Pyhännän kunta katsoo, että mikäli selvityksen perusteena on vain kohta 4c eli väestöpohjaan liittyvä selvityskriteeri, tulisi silloin selvitystyössä tarkastella myös kuntien välisen yhteistyön lisäämistä.

Työssäkäyntialueet antavat tietyillä seuduilla mahdollisuuden tiivistää kuntarakennetta. Missä selkeää työssäkäyntialuetta ei ole, siellä kuntarakenteen tiivistäminen on erittäin ongelmallista. Työpaikkaomavaraisuuteen ja työssäkäyntiin liittyviä ongelmia voidaan ratkaista parhaiten valtionosuusuudistuksessa, eikä siihen tarvita välttämättä kuntajaon muutosta. Samoin yhdyskuntarakenteen eheyttäminen voidaan toteuttaa erillisillä säädöksillä eikä pelkästään kuntajaon muutoksella.

Kuntien taloudellinen tilanne on keskeisesti valtion päätöksistä riippuvainen. Valtio ei saa valtionosuuksiin, verotukseen ja kuntien tehtäviin liittyvillä päätöksillään ajaa kuntia siihen tilanteeseen, jossa yhä useampi kunta joutuu kuntajakoselvitykseen kunnan heikon taloudellisen tilanteen vuoksi.

Selvitysalueesta poikkeamisen mahdollisuus on Pyhännän kunnan mielestä oltava mukana mahdollisessa kuntarakennelaissa. Syrjäisyyden lisäksi myös erityisen harvan asutuksen on oltava poikkeamisperuste, koska ne molemmat vaikeuttavat palvelujen järjestämistä kaikissa kunta- ja kuntien yhteistyörakenteissa. *Erityisen harvaan asutuissa ja syrjäisissä kunnissa tarkastelu tulee kohdistaa vain kuntien välisen yhteistyön lisäämiseen eikä kuntajaon muutokseen.*

2. Esityksen sisältämät määräajat ja menettelyt

Kuntarakennelainsäädännön aikataulu on epärealistinen. Valtuustokauden alkuun sijoittuva lausunnon antamisen ajankohta vaikeuttaa kuntien mahdollisuuksia käsitellä lausuntopyyntöä riittävän monipuolisesti. Kunnat myös joutuvat antamaan lausuntonsa tilanteessa, jossa ei ole mahdollisuutta ottaa kantaa kokonaisuudistukseen. Kuntien lausuntojen antamisaika päättyy 7.3.2013 ja kuntarakennelain pitäisi tulla voimaan 1.5.2013. Mikäli kuntien lausunnot tutkitaan perusteellisesti ja ne otetaan huomioon myös lainsäädäntötyössä, ei vajaat kaksi kuukautta riitä. Seurauksena on, ettei kuntien näkemyksiä huomioida riittävästi eikä liian nopealla aikataululla säädetty laki siten toimi sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

3. Valtioneuvoston toimivalta päättää kuntajaon muuttamisesta

Pyhännän kunnan mukaan valtioneuvostolla on oltava oikeus päättää kuntajaon muutoksesta vasta silloin, kun ns. kriisikunta ei kykene enää omilla toimillaan saattamaan talouttaan tasapainoon tai tekemällä vapaaehtoisen kuntaliitoksen ja siten turvaamaan asukkailleen kunnallisten palvelujen saatavuutta

Kuntajaon muutos ei näissä tapauksissa saa johtaa tilanteeseen, jossa pienempään ja taloutensa kunnossa pitäneeseen kuntaan liitetään isompi kriisikunta. Näissä tilanteissa pienemmällä kunnalla on oltava oikeus kieltäytyä mahdollisesta kuntajakomuutoksesta.

Kriisikuntakriteerit on pidettävä voimassa riittävän pitkään samanlaisina eikä niitä saa käyttää välineinä ohjata kuntia kuntaliitosselvitykseen. Selkeintä olisi, mikäli kriisikuntakriteerit säädettäisiin lailla eikä valtioneuvoston antamalla asetuksella.

Erityisen kuntajakoselvityksen määrääminen on perusteeton toimenpide.

4. Yhdistämisavustuksien ehdot ja määrät

Yhdistymisavustusten ehdot ovat kaavailtuun uudistukseen nähden heikot. Kuntarakennelakiluonnoksessa mainituilla avustusehdoilla ei kannusteta kuntia kuntajaon muutokseen.

Yhdistymisavustukset tulisi rahoittaa kokonaisuudessaan muualta kuin peruspalvelujen valtionosuuksista, koska valtionosuuksia on jo leikattu aivan liikaa tällä hallituskaudella.

Yhdistymisavustusten käytöstä on päätösvalta oltava kunnilla eikä sitä pidä mennä rajaamaan kuntarakennelakiluonnoksessa esitetyllä tavalla.

5. Sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden turvaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskevien linjausten mukaisesti

Pyhännän kunnan mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistus kaikkine osa-alueineen, mm. rahoitus, on valmistettava ja ratkaistava ehdottomasti ennen kuntarakennelakia. Tällöin kunnilla on tiedossa keskeisin kuntauudistukseen vaikuttava tekijä.

Nyt sosiaali- ja terveydenhuollon linjauksiin on mahdoton ottaa kantaa, koska ne ovat vielä puutteellisia ja epäselviä. Aluekohtaiset ratkaisut eivät vielä ole tiedossa, sillä osa selvitystyöstä on vasta menossa ja osa ei ole vielä edes alkanut.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettamat selvityshenkilöt antavat oman ehdotuksensa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä pohjoisella ERVA-alueella helmikuun loppuun mennessä, joten tämä tieto ei ole kuntien käytössä, kun kunnat antavat lausuntojaan kuntarakennelakiluonnoksesta.

Oulun eteläisen alueen hajanaisuus estää sellaisen kuntarakenteen muodostumisen, joka voisi vastata sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi myös erikoissairaanhoidon palveluista. Yhdeksi toteuttamiskelpoiseksi vaihtoehdoksi jää sosiaali- ja terveyspalveluiden yhteistoiminta-alue. Haapaveden, Oulaisten ja Ylivieskan kaupungit ovat esittäneet alueen kaikille kunnille, että nämä lähtisivät mukaan selvitystyöhön, jonka tavoitteena olisi em. yhteistoiminta-alueen muodostaminen.

Pyhännän kunta kannattaa myös koko Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa koskevan sosiaali- ja terveystoimen yhteistoiminta-alueen selvittämistä. Maakunnan kokoisella alueella pystytään erikoissairaanhoidon järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät ongelmat parhaiten ratkaisemaan.

Pyhännän kunta on periaatteessa valmis osallistumaan näihin alueellisiin ja maakunnallisiin selvityksiin, joilla edistetään ja parannetaan kuntalaisten sosiaali- ja terveystoimien saatavuutta ja saavutettavuutta.

PYHÄNNÄN KUNNANHALLITUS